

TEKST 173: Beretninger om massakren i Marra og tafurerne

Både byerne Barra (Al-Barah) og Marra (Ma'arat al-Nu'man), som lå på vejen til Jerusalem, blev indtaget og plyndret i efteråret og vinteren 1098. Da byerne havde gjort modstand blev civilbe-
5 folkningen ikke skånet. En af de mest makabre begivenheder under Det Første Korstog fandt sted under belejringen og erobringen af Marra. Her brød en gruppe af fattige korstogspilgrimme ud fra hærens hovedstyrke for at plyndre og massakrere byens befolkning. Korsfarerhæren var desuden plaget fødevaremangel og mange begyndte at spise de overlevende heste. Situationen var så alvorlig, at det berettes, at de fattigste korsfarere grundet sult endda måtte ty til kannibalisme.
10 Massakren og kannibalismen blev af nogle historieskrivere senere tilskrevet en fattig, fanatisk og berygtet gruppe, kendt som tafurerne.

Øjenvinder til begivenhederne var bl.a. nogle af korstogets ledere, der i september 1099 berettede herom i et brev til paven. Brevets ægthed har været omstridt, men regnes i dag for autentisk. Den længste skildring gives af Raymond d'Arguilers, der også selv var øjenvidne. Raymond
15 d'Aguiliers var fransk munk og historieskriver. Han deltog i Det Første Korstog som kapellan for en af korstogets ledere, grev Raymond d.4. af Toulouse (også kaldet greven af St. Gilles). Raymond d'Aguiliers skrev kort efter 1099 et værk (Historia Francorum qui ceperunt Iherusalem) om sine oplevelser. Den frankiske krønike (Gesta Francorum) blev udarbejdet af en anonym forfatter (omkr. år 1100) og omhandler Det Første Korstog, som forfatteren selv deltog i. Fulcher af
20 Chartres (ca. 1059-1127) var frankisk præst og forfattede mellem 1100 og 1105 et historieværk (Historia Hierosolymitana) om Det Første Korstog, som Fulcher ligeledes selv deltog i. Han opholdt sig dog i 1098 i Edessa og er derfor ikke selv direkte vidne til begivenhederne. Dette kunne dog være tilfældet med en anonym arabisk digter fra Marra, der beskriver sin hjemby efter ødelæggelserne. Digtet er bevaret i en senere poesisamling udarbejdet af Imad al-Din Isfahani (1125-
25 1201), der bl.a. tjente under Saladin.

De resterende tekster er alle udarbejdet af forfattere, der ikke selv var øjenvidner, men som vidner om den rygtedannelse, som begivenhederne affødte både i det kristne Europa og i den muslimske verden. Baldrik af Dol (ca. 1050-1130) var fransk abbed og biskop. Baseret på bl.a. samtaler med hjemvendte korsfarere forfattede han omkring 1105 et værk (Historia Hierosolymitana)
30 om Det Første Korstog. Guibert af Nogent (ca 1055-1124) var benediktinermunk og historieskriver, der ca. 1108 forfattede et værk (Dei gesta per Francos) omhandlende samme korstog. Det samme gjorde Radulf af Caen (ca. 1079-1130), der var fra Normandiet. Han drog i 1108 som korsfarer til Det Hellige Land, hvor han sluttede sig til Bohemund af Tarent. Han skrev fra omkr. 1112 et værk (Gesta Tancredi in expeditione Hierosolymitana) om Det Første Korstog og tiden
35 derefter.

De noget senere muslimske forfattere Ibn al-'Adim (1192-1292) og Ibn al-Athir (1160-1233), der begge forfattede værker, der bl.a. omhandlede Det Første Korstog, viser at begivenhederne i Marra stadig blev husket i den muslimske verden i 1200-tallet.

40

[*Brev fra Daimbert,¹ Godfred² og Raymond³ til paven:*]

Efter vi havde triumferet over fjenden, og da vores hær var sygnet hen i Antiokia på grund af sygdom og træthed og især var hæmmet af uenigheder blandt lederne, fortsatte vi ind i Syrien, stormede Barra og Marra,⁴ saracenernes byer, og indtog fæstningerne i dette område. Og mens vi opholdt os der, pinte en frygtelig hungersnød hæren, og påtvang de kristne [soldater] den onde nødvendighed, at de spiste saracenernes rådne kroppe.

10 [*Raymond d'Arguilers:*]

[...] Greven St. Gilles⁵ og Greven af Flandern⁶ drog afsted med [deres] folk ind i Syrien, og belejrede dér Marra, en meget rig og folkerig by.⁷ Marra var omkring otte mil fra Barra.⁸ Dets borgere var, fordi de på et tidspunkt i en bestemt kamp havde dræbt mange af vores mænd, så hovmodige, at de forbandede vores hær og talte ondt om vores fyrster, og – for at provokere os mest muligt – placerede de kors på bymurene og overdængede dem med fornærmelser. Derfor angreb vi dem på den anden dag efter vores ankomst af denne grund så voldsomt, at hvis vi havde haft fire stormstiger mere, ville byen være blevet indtaget. [...]

I mellemtiden kom Bohemund⁹ med sin hær og belejrede den fra den anden side. [...] Efter dette var der en sådan hungersnød i hæren, at, det er ynkeligt at sige, man kunne se ti tusinde mænd gå omkring på markerne som kvæg, idet de gravede og så om de tilfældigvis kunne finde hvedekorn eller byg, eller bønner eller kerner fra en eller anden form for bælgplante. I mellemtiden kom nogle af vores mænd, da de så vores folks elendighed og saracenernes dristighed, i tvivl om Guds barmhjertighed og flygtede, selvom de [belejrings]maskiner, som vi omtalte ovenfor, var ved at være parate til at indtage byen med storm. [...] [*Korsfarerne sætter deres angreb ind 11. december 1098*]

Denne kamp varede fra solopgang til solnedgang, så storslået, at der ikke blev holdt nogen hvil, og alligevel var der tvivl om sejren. [...] Godfred af Lastours¹⁰ var først til at bestige [muren]; flere fulgte ham og indtog muren og nogle tårne i byen. Så kom natten, som afbrød kampen. Saracenerne fastholdt stadig nogle tårne og en del af byen. Derfor holdt ridderne vagt uden for byen for at ingen skulle undslippe, idet de forventede, at saracenerne end ikke om morgenen ville overgive sig. Men de, som ikke længere havde livet kært, og som lang tids faste havde ført

¹ Daimbert (Daibert eller Dagobert), var ærkebiskop af Pisa. Han ankom i september 1099 med en flåde til den syriske havneby Latakia, hvor brevet er skrevet. Daimbert blev senere kirkens leder i Jerusalem.

² Godfred af Bouillon (1060-1100), hertug af Nedre Lothringen. Fra 1100 hersker over Jerusalem.

³ Grev Raymond d.4. af Toulouse (1041-1105) også kaldet greven af St. Gilles.

⁴ Barra og Marra: Byerne og Al-Barah og Ma'arrat al-Nu'man

⁵ Se note 3

⁶ Grev Robert (d.2.) af Flandern (ca.1065-1111)

⁷ Byen anslås at have haft ca. 8000 indbyggere

⁸ Al-Barah, der var blevet indtaget og plyndret d. 25. september 1098.

⁹ Bohemund af Tarent (1058-1111) var normannisk fyrste i den syditalienske by Tarent. Søn af hertugen af Apulien og Calabrien. Blev senere hersker af Antiokia.

¹⁰ Godfred (Gouffier) af Lastours, fransk ridder

til selvforagt, var ikke bange for at angribe saracenerne midt under nattens skygger. Og således vandt de fattige både bytte og huse i byen. Desuden, da morgenen kom, gik ridderne ind i byen og fandt nogle få ting, som de kunne tage til sig selv. Saracenerne, ja, de skjulte sig i underjordiske huler, og ingen, eller kun få, dukkede frem. Da vores mænd havde ført alt, hvad de havde fundet over jorden, bort, mente de, at alt andet var sammen med saracenerne. De gennemsøgte hulerne med ild og svovlrøg; og fordi de ikke fandt meget bytte der, torturerede de, i håb om krigsbytte, de saracenerne, som de kunne finde, til døde. Det skete dog det for nogle af vores mænd, at når de førte saracenerne gennem byen i søgen efter byttet, førte saracenerne dem hen til cisterner, og pludselig kastede de sig ned i dem, idet de valgte døden frem for at afsløre deres egen eller andres ejendom. Derfor døde alle, og de blev kastet ud i byens sumpe uden for bymurene. Og således blev der ikke taget meget bytte i byen. [...] *[Der opstår efterfølgende uenigheder mellem lederne af korstoget om jordbesiddelser i de erobrede områder. Derfor forsinkes afrejsen fra byen. De almindelige og fattigste korsfarere ønsker dog at fortsætte rejsen og eftersøgningen efter proviant. For at standse skænderierne river de fattigste korsfarere byens mure ned, således at byen mister sin værdi for lederne.]*

Imens begyndte riddere og folk at spørge til afrejsen, og hvornår det ville behage fyrsterne at begynde denne. [...] Mange fortvivlede ligeledes, fordi der kun var få heste i hæren, og hertugen¹¹ var fraværende, og mange af ridderne rejste bort til Balduin i Edessa.¹² Derfor vendte mange om.¹³ [...]

I mellemtiden var der en sådan hungersnød i hæren, at folk på grådigste vis spiste saracenernes allerede stinkende legemer, som de havde kastet ud i byens sump mere end to uger tidligere. Disse begivenheder skræmte mange af vores folk, såvel som andre. Derfor vendte rigtig mange af vores mænd om, idet de uden hjælp fra det frankiske folk opgav rejsen.¹⁴ Men saracenerne og tyrkerne sagde derimod: "Hvem kan modstå disse mennesker, som er så stædige og grusomme, at man igennem et helt år med hungersnød, sværd og andre farer ikke kan få dem til at opgive belejringen af Antiokia, og som nu lever af menneskekød?" Hedningene sagde, at disse og andre meget grusomme skikke eksisterede blandt os.¹⁵ For Gud indgød alle mennesker frygt for os, men vi vidste det ikke.

Greven [af St. Gilles] vendte i mellemtiden tilbage til Marra fra rådsmødet,¹⁶ og var overordentlig vred på folk på grund af ødelæggelsen af bymuren. [...] Imens blev hungersnøden dagligt mere alvorlig. Og nu, da den foreslåede afrejsedag var forestående, bad vi folket om at tilbyde Gud almisser og bønner for rejsen. Men da greven så, at ingen af de ledende fyrster kom til ham, og han så, at næsten alle hans folk sygnede hen, beordrede han folk at drage ind i det

¹¹ Se note 2

¹² Balduin af Boulogne (1058-1118) var Godfreds bror og havde tidligere gjort hersker over Edessa.

¹³ Dvs. forlod hæren / korstoget

¹⁴ Begivenhederne i Marra påvirkede folkestemningen i hjemlandet og fik nogle til at betvivle korstogets berettigelse, se M. L. Price: *Consuming Passions: The Use of Cannibalism in Late Medieval and Early Modern Europe*, London (2003) s.8. Rygtedannelsen hjemme i Europa afspejler sig da også i Baldric af Dols, Guibert af Nogent og Radulf af Caens beretninger.

¹⁵ Begivenhederne i Marra var efterfølgende også genstand for skrækhistorier blandt muslimerne.

¹⁶ Korstogets ledere havde afholdt et møde for at bilægge deres strid.

indre Hispania¹⁷ efter mad, og han sagde, at han sammen med sine riddere ville drage forud for dem. [...] Grundet de fattige begav greven sig i sidste ende afsted, og erobrede mange fæstninger, fanger og et vældigt bytte.

5

[*Gesta Francorum*:]

Mens vi var dér, kunne nogle af vores mænd ikke dække deres behov enten på grund af det lange ophold, eller fordi de var så sultne. For der var intet at plyndre uden for murene. Så de flåede de døde kroppe op, fordi de plejede at finde guldmønter gemt i deres indvolde, og andre skar det døde kød i stykker, og kogte det for at spise det.

15

[*Fulcher af Chartres*:]

Disse to ledere¹⁸ erobrede med deres mænd de to byer Barra og Marra i et angreb, hvorunder de viste stor tapperhed. De erobrede meget hurtigt den førstnævnte og dræbte samtlige af borgerne og beslaglagde alt. Så skyndte de sig til den anden by og belejrede den i tyve dage. Her led vores mænd under en overordentlig stor hungersnød. Jeg gyser ved at sige, at mange af vores mænd, frygteligt plaget af sultens vanvid, skar stykker af kød fra saracenernes balder, som lå døde der. Disse stykker kogte og spiste de, idet de vildt fortærede kødet, mens det endnu var utilstrækkeligt stegt. På denne måde led belejrerne mere skade end de belejrede.

Imens havde frankerne lavet sådanne maskiner, som de kunne, og flyttet dem op til muren. Med Guds velsignelse steg de med stor dristighed over toppen [af muren] i et angreb. På denne dag og den næste dræbte de alle saracenerne fra den største til den mindste og plyndrede alle deres ejendele. Da Marra var blevet ødelagt på denne måde, vendte Bohemond tilbage til Antiochia.

30 [*Anonym arabisk digter*:]

Jeg ved ikke, om det er et græsningssted for vilde dyr eller
mit hus, mit fødehjem [...].

Jeg vendte mig mod det og spurgte med min stemme kvalt af tårer,
med mit hjerte revet itu af lidelse og kærlighed.

35 "O hus, hvorfor har skæbnen udtalt sådan en uretfærdig dom over os?"

40

¹⁷ *Hispania*: Muligvis en betegnelse for det nordlige Syrien eller for landområder besat af muslimerne.

¹⁸ Bohemund og Raymond

[*Baldrik af Dol:*]

5 Det er blevet berettet og bevist, at mange [kristne] berørte tyrkisk kød, altså menneskekød, som de slagtede og stegte over ild, og at de skamløst bed af det. De gik af denne grund hemmeligt ud af byen, og idet de tændte bål i en vis afstand [fra byen] kogte de det. Efter at have indtaget deres kriminelle måltid, redede de således deres elendige liv. Trods al deres hemmeligholdelse spredtes ordet herom ikke desto mindre åbent i hæren. Men da hungersnøden var så stor, blev straffen suspenderet. Stormændene slog sig for brystet, men fastholdt en forfærdet tavshed. Ikke desto mindre blev deres [kannibalernes] adfærd ikke regnet for kriminel, da de villigt havde lidt af sult for Guds skyld, og de førte krig mod deres fjender med hænder og tænder.¹⁹

[*Guibet af Nogent:*]

15 Der var en anden slags [korsfarer] i denne hær, som var barfodet. Han bar ingen våben, og det var ham ikke tilladt at have nogen penge. Beskidt, nøgen og fattig marcherede han foran alle andre, idet han levede af urters rødder og de mest elendige ting, der gror. En velbåren normanner, som siges tidligere at have været en ridder, men som nu var en fodsoldat, fralagde sig sine våben og det tøj, han bar, og ønskede at erklære sig for deres konge, da han så dem vandre rundt uden en leder. Han kaldte sig selv [kong] Tafur, et udtryk taget fra det barbariske sprog. Blandt hedningerne kaldes de tafurer, som vi mere dagligdags kalder *trudennes* [vagabonder], det vil sige mænd, der slår tiden ihjel, altså anvender deres tid på at vandre planløst hid og did.²⁰ Så snart de mennesker, han anførte, ankom til en bro, som skulle krydses, eller til et smalt pas, som skulle gennemrejses, havde Tafur for vane at haste afsted for meget nøje at observere [dem], og hvis han så, at nogen af hans mænd besad to *deniers*,²¹ ville han hurtigt udskille ham fra den overordnede gruppe, beordre ham til at købe våben og indskrive ham til den del af hæren, der bar våben. Men dem, i hvem han så en kærlighed til det beskedne liv, og som ikke havde nogen tilskyndelse til eller ønske om at tjene penge, gjorde han til medlemmer af sin inderkreds. Måske nogle tror, at disse mænd ikke ville være nyttige for almenvellet [i hæren], og at han kunne have brødfødt andre med det, han formålsløst gav til dem. Men ingen kan beskrive, hvor nyttige de var med hensyn til at bære mad[forsyninger], at indsamle tribut og slynge sten under belejringer af byer. De var bedre til at bære tunge byrder end æslerne og muldyrene, og de var lige så gode til at slynge kasteskyts som maskinerne og katapulterne.

35 Da der ved Marra og andre steder under en forfærdelig hungersnød blev taget kødstykker fra hedningenes legemer, cirkulerede der vidt og bredt blandt hedningerne et hæsligt rygte – baseret på noget, der var blevet gjort i smug, og meget sjældent – om, at der var nogle mænd i den frankiske hær, som ivrigt levede af ligene fra saracenerne. For at udbrede dette rygte endnu mere livligt blandt dem [tyrkerne/saracenerne], bar mændene det medtagne lig af en tyrker frem til fuld skue for de andre tyrkere, satte ild til det, og stegte det, som om kødet skulle spi-

40

¹⁹ Jf. Guibert af Nogents beskrivelse af tafurerne som våbenløse.

²⁰ Oprindelsen til betegnelsen tafurer er ukendt og gruppens oprindelse er omskridt. Ifølge én teori var de opkaldt efter et træskjold, *televart* eller *televas*, som de bar.

²¹ *Denier*: en frankisk mønt

ses. Da de [tyrkerne/saracenerne] havde erfaret, hvad der var sket, troede de, at paradeforestillingen var virkelig,²² og de blev endnu mere bange for tafurerens frygtløshed end for vore øvrige ledere.²³

5

[Radulf af Caen:]

Det er skammeligt at sige, hvad jeg har hørt, og hvad der blev sagt af de samme forfattere om denne skændsel. Jeg hørte faktisk folk, der sagde, at hæmmet af mangel på mad, begyndte de at spise menneskekød, dyppede hedenske voksne i gryder, spiddede børn på spyd og fortærede dem ristede. De efterlignede vilde dyr, stegte mennesker og selv hunde.

15

[Ibn al-'Adim:]

De [frankerne] dræbte et stort antal under tortur. De afpressede folk for deres skatte. De forhindrede folk i at få vand, og solgte det til dem. De fleste døde af tørst [...] Ingen skat forblev der, som ikke blev afpresset af dem. De ødelagde byens mure, brændte dens moskéer og huse, og nedbrød prædikestolene [*minbar*].

20

[Ibn al-Athir:]

Efter disse begivenheder drog frankerne til Ma'arrat al-Nu'man [Marra] og lagde sig for denne by og belejrede den. Indbyggerne satte sig tappert til modværg og udrettede stor skade på den frankiske hær, som forbavsedes over det energiske forsvar. Frankerne byggede tårn af, som ragede op i højde med bymuren, men da det kom til kamp om denne, holdt de rettroende stand og led ingen større skade. Om natten begyndte imidlertid nogle af de rettroende at blive ængstelige og i deres urolige frygtsomhed fik de den idé at ville barrikadere sig i de store huse i byen for at sætte sig til modværg der. De steg da ned fra muren og lod den plads åben, som det var overdraget dem at bevogte. Da den nærmeste afdeling så dette, gjorde de ligeså og forlod også deres plads på muren, og således smittede det dårlige eksempel den ene afdeling efter den anden, indtil hele muren var blottet for forsvarere. Så steg frankerne op ved hjælp af stiger, og da de var kommet over muren, opstod der forvirring blandt de rettroende, som ikke vidste bedre end at søge ly i deres huse. I tre dage lod frankerne sværdet rase iblandt dem; de dræbte over 100.000²⁴ og gjorde et stort bytte.²⁵ Efter byens indtagelse dvælede de der i fyrretyve dage. Derpå begav de sig til Arqa og belejrede den i fire måneder.

²² Beretninger om denne form for psykologisk krigsførelse kendes også fra den muslimske invasion i Spanien i 700-tallet, hvor de muslimske tropper følge Ibn 'Abd al-Hakam anvendte samme taktik (se tekst 136).

²³ Billedet af tafurerne som vilde og ustyrlige kannibaler videreudvikles i de senere episke korstogsdigte, *Chanson d'Antioche* og *Chanson d'Jerusalem*, hvis historiske værdi på dette punkt af flere korstogshistorikere anses for stærkt tvivlsom. Se C. Kostic: *The Social Structure of the First Crusade*, Leiden (2008) s.82f., 115f.

²⁴ Byens befolkningstal taget i betragtning (ca. 8000), er der her tale om en overdrivelse af anelig størrelse.

J. M. Rosenløv & M. Pihl: *Korstogene – Islams ekspansion og kristen modoffensiv* (2014)

- 5 Brevet fra korstoglederne (*Epistulae et chartae (Die Kreuzzugsbriefe aus den Jahren 1088-1100* (1901), nr. XVIII s.167-74): Her efter D. C. Munro: "Letters of the Crusaders", *Translations and Reprints from the Original Sources of European History*, Vol 1:4, Philadelphia (1896), s.8-11. Raymond d'Aguiliers: *Historia Francorum qui ceperunt Iherusalem*, her efter A. C. Krey, *The First Crusade: The Accounts of Eyewitnesses and Participants*, Princeton (1921), s.209-214. *Gesta Francorum* 33,8. Her efter G. Heng: "Cannibalism, the First Crusade, and the Genesis of the Medieval Romance", *Differences*, 10/1 (1998) s.103. Fulcher af Chartres 1,25,2: *Fulcher of Chartres, A History of the Expedition to Jerusalem, 1095-1127*, overs. F. R. Ryan, H. S. Fink (red.), New York (1969), s. 112f. Anonym muslimsk digter hos Imad al-Din, *Kharidat al-Qasr*, Damaskus (1959) vol. 2, s.57, her efter C. Hillenbrand: *The Crusades - Islamic Perspectives*, Edinburgh (1999) s.71. Baldrik af Dol, *Historia Hierosolymitana*: Her efter C. Kostic: *The Social Structure of the First Crusade*, Leiden (2008) s.53. Guibet af Nogent (*Gesta Dei per Francos*): Her efter R. Levine: *The Deeds of God through the Franks*, Woodbridge (1997) s.146. Radulph af Caen: *Gesta Tancredi in expeditione Jerosolymitana*, xcvi. Ibn al-Adim, *Zubda* I, 356, her efter C. Hillenbrand, *op. cit.*, s.63. Ibn al-Athir X,190, da. overs. J. Østrup: *Arabiske Krøniker til Korstogenes Periode* (1098-1193), Kbh. (1906) s.13f.

²⁵ F. Gabrieli: *Arab Historians of the Crusades*, Berkeley (1969) s.9 oversætter: "The Franks killed more than 100.000 men and took innumerable prisoners."